

Економічні науки

УДК 336.1

Бєлялов Талят Енверович

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

Белялов Талят Энверович

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры финансов и финансово-экономической безопасности
Киевский национальный университет технологий и дизайна*

Belyalov Taliat

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the
Department of Finance and Financial and Economic Security
Kyiv National University of Technologies and Design*

Скочко Жанна Вікторівна

*студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київського національного університету технологій та дизайну*

Скочко Жанна Викторовна

*студентка кафедры финансов и финансово-экономической безопасности
Киевского национального университета технологий и дизайна*

Skochko Zhanna

*Student of the Department of Finance and Financial and economic Security
Kyiv National University of Technologies and Design*

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ

ЗМІЦНЕННЯ

ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ И ПУТИ ЕЕ

УКРЕПЛЕНИЯ

FINANCIAL FIRMNESS OF ENTERPRISE AND WAYS OF ITS

STRENGTHENING

Анотація. Визначено сутність та необхідність управління фінансовою стійкістю підприємства. Фінансова стійкість підприємства – це більш узагальнена характеристика фінансового стану підприємства, яка в певній мірі включає показники ліквідності та платоспроможності. Разом із тим, існує своя система критеріїв оцінки фінансової стійкості, яку підприємства використовують для оцінки надійності партнерів в господарських стосунках. Аналіз фінансової стійкості на певну дату дозволяє встановити, на скільки раціонально підприємство керує власними та запозиченими коштами на протязі періоду, який передував цій даті. Важливо, щоб стан джерел власних та запозичених засобів відповідав стратегічним цілям розвитку підприємства, так як недостатня фінансова стійкість може призвести до його неплатоспроможності, тобто відсутності грошових коштів, що необхідні для розрахунків з внутрішніми та зовнішніми партнерами, а також державою. Побудований механізм управління фінансовою стійкістю підприємства з урахуванням сучасних умов господарювання. Надана характеристика складових побудованого механізму управління фінансовою стійкістю з визначенням критеріїв його ефективності. Зроблено висновки з проведеного дослідження.

Ключові слова: стійкість, мета, фінанси, принципи, фінансова незалежність, платоспроможність, ліквідність.

Аннотация. Определена сущность и необходимость управления финансовой устойчивостью предприятия. Финансовая устойчивость предприятия - это более обобщенная характеристика финансового состояния предприятия, в определенной степени включает показатели ликвидности и платежеспособности. Вместе с тем, существует своя система критериев оценки финансовой устойчивости, которую предприятия используют для оценки надежности партнеров в хозяйственных отношениях. Анализ финансовой устойчивости на определенную дату позволяет установить, насколько рационально

предприятие управляет собственными и заемными средствами в течение периода, предшествовавшего этой дате. Важно, чтобы состояние источников собственных и заемных средств отвечало стратегическим целям развития предприятия, так как недостаточная финансовая устойчивость может привести к его неплатежеспособности, то есть отсутствия денежных средств, необходимых для расчетов с внутренними и внешними партнерами, а также государством. Построен механизм управления финансовой устойчивостью предприятия с учетом современных условий ведения хозяйства. Осуществлена характеристика составляющих построенного механизма управления финансовой устойчивостью с определением основных критериев его эффективности.

Ключевые слова: *устойчивость, цель, финансы, принципы, финансовая независимость, платежеспособность, ликвидность.*

Summary. *Essence and necessity of management financial stability of enterprise is certain. The financial stability of an enterprise is a more generalized characteristic of the financial condition of an enterprise; to a certain extent it includes liquidity and solvency indicators. At the same time, there is a system of criteria for assessing financial stability, which enterprises use to assess the reliability of partners in business relations. Analysis of financial stability on a certain date allows you to determine how efficiently the company manages its own and borrowed funds during the period preceding this date. It is important that the state of the sources of own and borrowed funds correspond to the strategic goals of enterprise development, since insufficient financial stability can lead to its insolvency, that is, lack of funds necessary for settlements with internal and external partners, as well as the state. The mechanism of management financial stability of enterprise is built taking into account the modern terms of menage. Description of constituents of the built mechanism of management financial stability is carried out with determination of basic criteria of his efficiency.*

Key words: *stability, purpose, finances, principles, financial independence, solvency, liquidity.*

Постановка проблеми. Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, вона відображає, наскільки підприємство стабільне, незалежне від зовнішніх кредиторів, наскільки власники фінансують своє підприємство, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності. У сучасний період часу всі підприємства України функціонують в таких економічних умовах, які постійно змінюються. Деякі подібні зміни можуть по-різному (як позитивно, так і негативно) впливати на діяльність кожного суб'єкта господарювання. Тому будь-яке підприємство, перш за все, повинне мати міцний рівень фінансової стійкості, щоб вистояти і продовжувати ритмічно функціонувати навіть під час дії на нього негативного впливу з боку економічного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день значна увага економістів приділяється пошуку шляхів підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю. Даним питанням займалися такі видатні фахівці, як А.М. Поддєрьогін [14], Н.Г. Білуха [9], М.І. Савлук [11], Ю.С. Цал-Цалко [10], К.В. Ізмайлова [12], І.О. Бланк [13] та інші. Важливою проблемою підвищення фінансової стійкості підприємств є збереження найбільш оптимального співвідношення між власними і позиковими коштами (бажано, щоб частка позикових коштів була меншою 50% у сумі сукупного капіталу підприємства).

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні та характеристики поняття фінансова стійкість та побудові механізму управління фінансовою стійкістю підприємства з урахуванням сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стійкість

підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, при раціональному розпорядженні якими гарантується наявність власних коштів, стабільна продуктивність і забезпечується процес розширеного відтворення, недостатня фінансова стійкість підприємства найчастіше зумовлює неплатоспроможність, надмірна – створення надлишкових запасів і резервів, що збільшує витрати на їхнє утримання, стримує темп розвитку підприємства.

Фінансова стійкість, з поглядів вітчизняних вчених-економістів – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності, кредитоспроможності, фінансової незалежності, інвестиційної привабливості в умовах припустимого рівня ризику. Основними показниками фінансової стійкості підприємства є: забезпеченість джерелами, забезпеченість власними оборотними коштами, забезпеченість запасів та затрат джерелами формування, стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами підприємства та ефективне їх використання, безперебійний процес виробництва і реалізації продукції.

Особливої актуальності в умовах нестабільної економіки набуває розробка ефективного механізму управління рівнем фінансової стійкості підприємства, що об'єднує принципи управління, мету та задачі, які трансформуються у функції і інструменти реалізації, забезпечуючи інформаційну підтримку ухвалення рішень щодо стратегії фінансово-господарської діяльності підприємства.

Умовою життєздатності підприємства й основою його розвитку на конкурентному ринку є його стійкість. На неї впливають різні причини – як внутрішні: виробництво дешевої продукції та надання послуг, які мають попит, міцне становище підприємства на ринку, високий рівень матеріально-технічної оснащеності виробництва і застосування передових

технологій, налагодженість економічних зв'язків із партнерами, ритмічність кругообігу засобів, ефективність господарських і фінансових операцій, незначний ступінь ризику в процесі здійснення виробничої і фінансової діяльності тощо; так і зовнішні: податкова політика держави та ринкова кон'юнктура.

Ефективне управління внутрішніми факторами діяльності підприємства для підвищення фінансової стійкості має передбачати: оптимізацію складу і структури активів підприємства, раціоналізацію їх обороту; ефективне розміщення власних фінансових ресурсів та мобілізацію залученого капіталу; забезпечення самофінансування за рахунок прибутку, оптимізації податкових платежів, ефективної амортизаційної політики; ліквідацію заборгованості підприємства. Створення сприятливого зовнішнього середовища для підвищення фінансової стійкості підприємств слід здійснювати за напрямками: формування багатокладної економіки, забезпечення свободи вибору нових організаційно-правових форм господарювання на основі удосконалення земельних та майнових відносин власності; надання правовому забезпеченню більшої динамічності, якості і соціально-економічної результативності; удосконалення системи управління виробничо-торгівельною сферою; удосконалення системи оподаткування, цінової політики, кредитної системи; ліквідація заборгованості і належний страховий захист сільськогосподарських товаровиробників; розвиток інфраструктури ринка.

В умовах організації ринкових форм господарювання перед підприємствами стоїть проблема зміцнення фінансової стійкості. Зміцнення рівня фінансової стійкості підприємства можливе за умови досягнення оперативних цілей [2, с. 92-92].

В умовах кризи, яка супроводжує перехідний період в економіці України, основними з операційних цілей підприємства є:

- Усунення неплатоспроможності підприємства;

- Відновлення фінансової стійкості підприємства;
- Зміна фінансової стратегії з метою прискорення економічного зростання;
- Збільшення обсягу позитивного грошового потоку;

Отже, можна стверджувати, що фінансова стійкість – комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів, тому їх слід визначити як такий стан фінансових ресурсів підприємства, результативності їхнього розміщення і використання, при якому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів при збереженні платоспроможності й кредитоспроможності.

При побудові механізму управління фінансовою стійкістю підприємства з урахуванням сучасних умов господарювання необхідно враховувати декілька принципів, мету, задачі та інструменти реалізації (рис 1.).

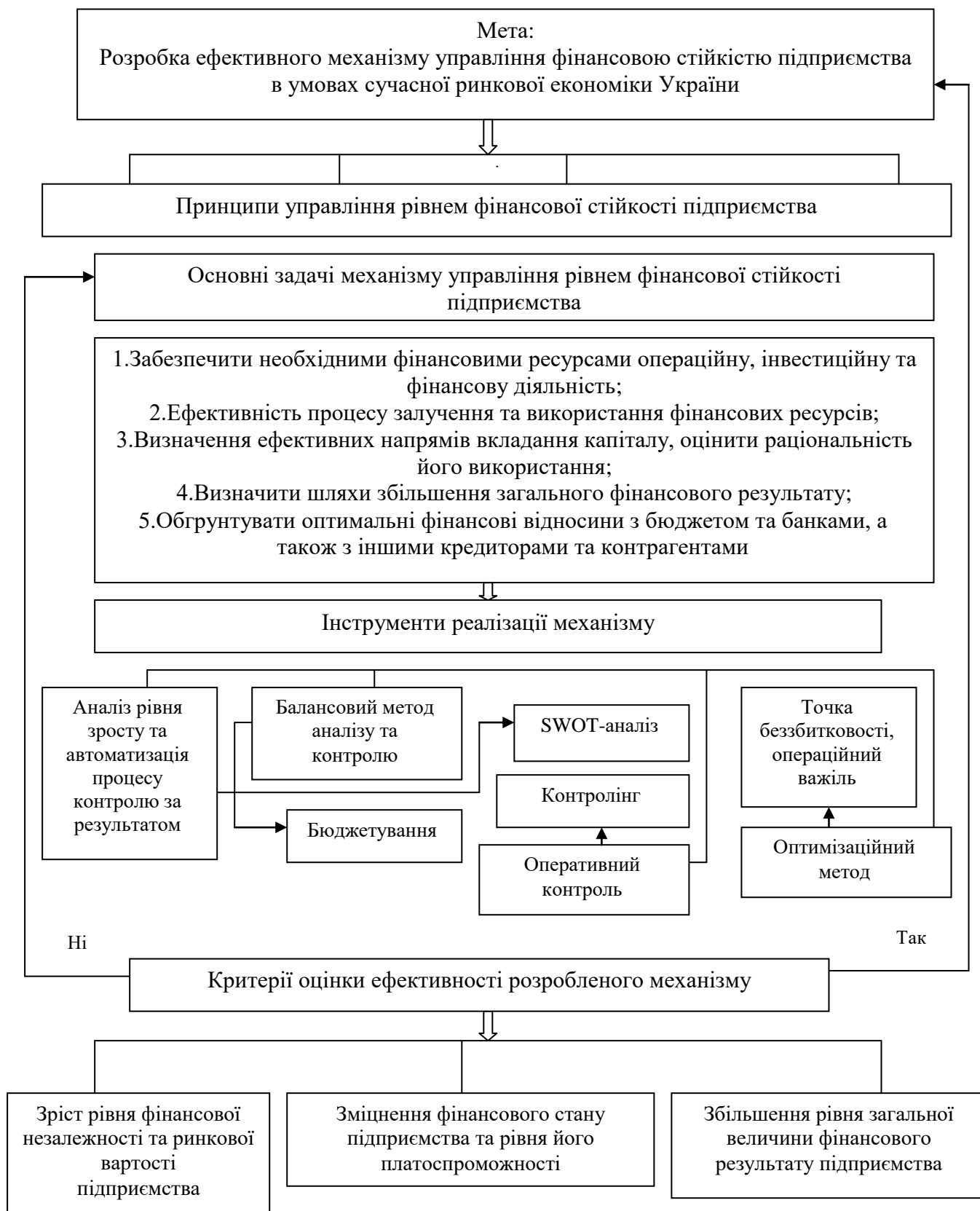

Рис. 1. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства з урахуванням сучасних ринкових умов господарювання в Україні

До принципів управління рівнем фінансової стійкості треба віднести:

- принцип наукового обґрунтування, який передбачає реальність прогнозних розрахунків, їх економічну обґрунтованість;
- принцип єдності припускає, що стратегія управління повинна мати системний характер. Поняття «система» означає сукупність елементів (підрозділів); взаємозв'язок між ними; наявність єдиного напрямку розвитку елементів, орієнтованих на загальні цілі підприємства.
- принцип координації виражається в тому, що не можна здійснювати ефективну стратегію управління одним підрозділом підприємства поза зв'язком з іншими і всякі зміни в планах дії однієї структурної одиниці повинні бути відбиті в планах інших;
- принцип безперервності полягає в тому, що процес формування стратегії повинен здійснюватися систематично в рамках встановленого циклу; розроблені плани дії повинні безперервно приходити на зміну один одному;
- принцип гнучкості тісно пов'язаний з попереднім принципом і полягає в доданні у стратегію моменту здатності змінюватися у зв'язку з виникненням непередбачених обставин.
- принцип точності припускає, що дії підприємства у рамках стратегії повинні бути конкретизовані і деталізовані в тому ступені, в якій дозволяють зовнішні і внутрішні умови діяльності підприємства;
- принцип узгодження цілей передбачає балансування всіх чинників виробництва для досягнення підприємством намічених завдань. Здійснюється це шляхом складання бюджетів від низу до верху, оскільки нижня ланка керівництва реальніше оцінює ситуацію і може забезпечити виконання запланованих показників бюджету;
- принцип відповідальності передбачає передачу відповідальності разом з повноваженнями, що делегуються, і характеризує роль людського чинника в управлінні підприємством. Передача відповідальності

безпосередньо ув'язується із ступенем впливу, який конкретний керівник може надавати на витрати, виручку або інші показники;

- принцип комплексного підходу до основних параметрів економічного і соціального розвитку в тісному взаємозв'язку з фінансовими можливостями;

- принцип відповідності полягає в тому, що придбання поточних активів (оборотних коштів) слід планувати переважно за рахунок короткострокових джерел;

- принцип постійної потреби в робочому капіталі (власних оборотних коштах) зводиться до того, що в прогнозованому балансі підприємства сума оборотних коштів підприємства повинна перевищувати суму його короткострокових заборгованостей, тобто не можна планувати «слабо ліквідний» баланс підприємства;

- принцип надлишку грошових коштів припускає в процесі формування стратегії «не обнуляти» грошовий рахунок, а мати деякий запас грошей для забезпечення надійної платіжної дисципліни в тих випадках, коли який-небудь з платників прострочить в порівнянні з планом свій платіж.

Виходячи з принципів стратегії управління рівнем фінансової стійкості підприємства, розробляються цілі і задачі, тим самим визначається і структурується область дослідження даного процесу (рис 1.).

Основною метою формування механізму управління рівнем фінансової стійкості підприємства є поліпшення загальних фінансових результатів діяльності підприємства (рис 1.).

На основі поставленої мети основними задачами механізму управління фінансовою стійкістю підприємства виступають (рис 1.): забезпечити необхідними ресурсами операційну, інвестиційну і фінансову діяльність; ефективність використання фінансових ресурсів; визначити ефективні напрямів вкладень капіталу, оцінити раціональність його

використання; виявити шляхи збільшення фінансового результату [2, с. 79].

З метою реалізації мети і поставлених задач необхідно використовувати наступні інструменти:

1. Аналіз рівня зростання підприємства динамічною аналітичною основою, об'єднуючий в собі фінансовий аналіз із стратегічним менеджментом. Аналіз дозволяє визначити наявність існуючих можливостей підприємства для фінансового зростання, встановити яким чином фінансова політика впливатиме на майбутнє і проаналізувати сильні і слабкі сторони конкурентних стратегій підприємства.

Аналіз фінансових показників і коефіцієнтів дозволяє розуміти конкурентну позицію підприємства на даний момент часу. Коефіцієнти дозволяють побачити взаємозв'язок між прибутком і витратами, між основними активами і пасивами. Існує безліч типів коефіцієнтів. Зазвичай їх використовують для аналізу п'яти основних аспектів діяльності компанії: ліквідності, співвідношення власних і позикових засобів, оборотності активів, прибутковості і ринкової цінності. Після їх оцінки робиться SWOT-аналіз та визначаються подальші перспективи.

2. Прогнозування показників діяльності підприємства. При цьому доцільно використовувати показники, розраховані на базі розрахунку точки беззбитковості та значення операційного важелю.

На користь вибору даного апарату свідчать його простота і доступність: користувач може легко змінити набір виникаючих чинників. Крім того, вибраний метод – достатньо апробований інструмент, який може бути використаний практиками.

Процес розрахунку показників включає декілька етапів:

- Постановка економічної проблеми і її якісний аналіз. На цьому етапі потрібно сформулювати суть проблеми, передумови, що приймаються, і допущення.

- Побудова математичної моделі. Це етап формалізації економічної проблеми, тобто вирази її у вигляді конкретних математичних залежностей (функцій, рівнянь, нерівностей і ін.).

- Третій етап полягає в перенесенні знань з моделі на оригінал, внаслідок чого ми формуємо безліч знань про початковий об'єкт і при цьому переходимо з мови моделі на мову оригіналу.

- Підготовка початкової інформації. Це, як правило, найбільш трудомісткий етап моделювання, оскільки справа не зводиться до пасивного збору даних. В процесі підготовки інформації використовуються методи теорії вірогідності, теоретичної і математичної статистики для організації вибіркового обстеження, оцінки достовірності даних і так далі. При системному моделюванні результати функціонування одних моделей служать початковою інформацією для інших [7, с. 81].

- Чисельне рішення. Цей етап включає розробку алгоритмів чисельного рішення задачі, підготовку програм на ЕОМ і безпосереднє проведення розрахунків.

- Аналіз чисельних результатів і їх застосування. На цьому етапі, перш за все, вирішується найважливіше питання про правильність і об'ємність результатів моделювання і застосовності їх як в практичній діяльності, так і в цілях удосконалення моделі.

3. Бюджетування. Механізм бюджетного планування доцільно упроваджувати для забезпечення економії грошових коштів, більшої оперативності в управлінні цими засобами, зниження непродуктивних витрат і втрат, а також для підвищення достовірності планових показників. У основі розробки всіх бюджетів лежить балансовий метод, за допомогою якого здійснюється планове узгодження потреб і ресурсів. Суть балансового методу полягає не тільки в балансуванні підсумкових показників доходів і витрат, але і у визначенні джерел покриття для кожної статті витрат [7, с. 81].

4. Оцінка досягнення цілей, поставлених в рамках вдосконалення фінансового планування, була б неможлива без проведення оперативного контролю. От чому вирішуючи задачу вдосконалення системи фінансового планування на підприємстві, не можна не залишити осторонь і систему фінансового контролю. Систему фінансового контролю доцільно розглядати як систему внутрішнього фінансового контролю, зважаючи на той факт, що об'єктом вдосконалення в даній роботі виступає система фінансового планування, замкнута в рамках підприємства. Процес реалізації фінансового плану зумовлює наступне напрями планування – контроль за реалізацією планів. Оперативність контролю і його результативність залежать від наявності на підприємстві комплексної автоматизованої системи планування фінансових результатів, що дозволить керівництву оперативно отримувати інформацію про виконання планів в рамках функціональних і лінійних підрозділів і своєчасно вносити необхідні корективи до стратегічних фінансових планів.

Висновки з проведеного дослідження. Фінансова стабільність підприємства є однією із найважливіших характеристик фінансового стану підприємства і пов'язана з рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів. За різних умов, у яких функціонує підприємство, останнє для досягнення фінансової стабільності проходить різні етапи. Так, в умовах можливої кризи підприємство може досягати фінансової стабілізації за такими етапами:

- ліквідація поточної неплатоспроможності підприємства;
- відновлення фінансової стійкості (фінансової рівноваги у короткостроковому періоді);
- забезпечення фінансової рівноваги у довгостроковому періоді.

Таким чином, критеріями ефективності розробленого механізму управління фінансовою стійкістю на основі використання інструментів реалізації можна віднести: збільшення рівня фінансової стійкості, величини

загального фінансового результату і ринкової вартості підприємства; зміцнення загального фінансового стану підприємства і рівня його ліквідності і платоспроможності; збільшення рівня конкурентоспроможності.

Література

1. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / О.О. Терещенко Н.Д. Бабяк., А.Г. Соляник. – К. : КНЕУ, 2013. – 408 с.
2. Фінансові інновації у науці і практиці / Новітні важелі стратегічного управління вартістю вітчизняних підприємств з державними активами: Монографія. – 2013. – 202 с.
3. Фінанси підприємств: підручник / Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Терещенко О.О. та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 8-ме вид., переробл. і доп. – К. : КНЕУ, 2013. – 519 с.
4. Феценко О.П. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств / Фінанси, облік і аудит – 2014. – №19 – с. 212-221.
5. Рогатенюк Й. и Мустафина В.З. Анализ теоретических подходов к трактовке понятий «платежеспособность» и «ликвидность» предприятия / Экономика Крыма – №24. – 2013. – с. 14-16.
6. Носова Є.А. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства / Вісник – №2. – 2015. – с. 58-64.
7. Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія. – Х.: «ІНЖЕК», 2013. – 144 с.
8. Іваницька О.В. Управління фінансовою стійкістю як складовою економічної політики санації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.екон.наук: спец. 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами» / О.В. Іваницька. – К., 2014. – 20 с.
9. Білуха М. «Аудит фінансового стану підприємства», ж. «Бух. облік і

аудит» –1994, № 5.

10. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 566 с.
11. Савлук С.М. Власний капітал комерційного банку: монографія / С.М. Савлук. – К.: КНЕУ, 2012. – 456 с.
12. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / К.В. Ізмайлова. – К.: МАУП, 2000. – 148с.
13. Бланк І.А. Словник-довідник фінансового менеджера / І.А. Бланк. – К. : Ніка-Центр, 1998. – 480 с.
14. Поддєрьогін А. М. Фінансова стійкість підприємств в економіці України: [монографія] / А. М. Поддєрьогін, Л. Ю. Наумова. – К. : КНЕУ, 2011. – 184 с.

References

1. Finance Controlling: Teach. manual / O.O. Tereshchenko N.D. Babiak, A.G. Solyanik. - K.: KNEU, 2013. - 408 p.
2. Financial innovations in science and practice / Newest levers of strategic management of the value of domestic enterprises with state assets: Monograph. – 2013. – 202 p.
3. Financial enterprises: textbook / Podderyogin A.M., Bilyk M.D., Tereshchenko O.O. etc.; manager count aut and Sciences. Ed. prof. A. M. Podderyogin. - 8th species., Processed. and add - K.: KNEU, 2013. - 519 p.
4. Feschenko O.P. Analysis of liquidity as an important stage in assessing the financial condition of enterprises / Finance, Accounting and Auditing - 2014. – No. 19. – p. 212-221.
5. Rogatenyuk Y. and Mustafin V.Z. Analysis of theoretical approaches to the interpretation of the concepts of "solvency" and "liquidity" of the enterprise / Economy of the Crimea - No. 24. - 2013. - p. 14-16
6. Nosova E.A. Estimation of liquidity and solvency of the enterprise / Herald - №2. – 2015. – p. 58-64.

7. Kizim M.O., Zabrodsky V.A., Zinchenko V.A., Kopchak Yu.S. Assessment and diagnostics of financial stability of the enterprise: Monograph. - X .: "INZHEK", 2013. - 144 p.
8. Ivanits'ka O.V. Management of financial stability as a component of economic policy of sanation: author's abstract. dis for obtaining sciences. degree kand.ekon.nauc: special. 08.00.04 - "Economics and Enterprise Management" / O.V. Ivanitskaya - K., 2014. - 20 s.
9. Bilukha M. "Audit of the financial state of the enterprise", w. "Buh.Information and Audit" -1994, No. 5
10. Tsal-Tsalko Yu.S. Financial Analysis: Textbook / Yu.S. Tsal-Tsalko - K.: ZUL, 2008. - 566 pp.
11. Savluk S.M. Equity capital of a commercial bank: monograph / S.M. Savluk - K .: KNEU, 2012. - 456 pp.
12. Izmailova K.V. Financial Analysis: Teach. manual / K.V. Izmailov - K .: MAUP, 2000. - 148s.
13. Blank I.A. Dictionary-Directory of Financial Manager / I.A. Form. - K.: Nika-Center, 1998. - 480 p.
14. Podderyogin A.M. Financial stability of enterprises in the economy of Ukraine: [monograph] / A. M. Podderyogin, L. Yu. Naumov. - K.: KNEU, 2011. - 184 p.